

MERINDFØRSELEN OG VALUTAEN

AF

Knud Korst.

Siden Merkantilismens Dage har Merindførsel staaet for Finansmænd og økonomiske Skribenter som et ondt Spøgelse, der truede Samfundenes Velfærd, og i den senere Tid har den redet dem som en Mare. For deres Øjne er det Merindførslen, som medfører den lave Vekselkurs, samtidig med at den bringer Landet i Gæld og økonomisk Slaveri.

Og dog er Sandheden den, at skønt den gamle Kvantitetsteori (at stor Merindførsel medfører lav Valuta) anses for at være selvindlysende, saa er den dog et hidtil ubevist Dogme; Henvisningerne til at Valutaen er sunket samtidig med at den store Merindførsel begyndte, kan dog vel ikke opfattes som et Bevis. Tvertimod synes det som om der er et saa stort Misforhold mellem Kvantitetsteorien og de foreliggende økonomiske Fakta, at Teorien umuligt kan opretholdes.

Men desuden er Paastanden om Merindførselens Virkning paa Landets økonomiske Stilling ret overfladisk. I det følgende skal jeg forsøge at komme lidt nærmere ind paa disse to Problemer.

Allerede først paa Aaret 1919 begyndte Valutakursernes Fald; hvis Kvantitetsteorien var rigtig, skulde Landets Betalingsbalance altsaa paa det Tidspunkt have været negativ; kan man derimod ikke føre Bevis derfor, maa man have Lov til at tvivle om Teoriens Rigtighed. I Almindelighed gaar man ud fra som givet, at Betalingsbalancen paa det Tidspunkt var ugunstig, og hvis man betragter Aaret 1919 isoleret, er dette ogsaa rigtigt. Sagen ser imidlertid anderledes ud, hvis man ikke nøjes med at betragte Forholdene i et enkelt tilfældigt Aar, men derimod i en sammenhængende Aarrække. Det synes ogsaa at være det rimeligste at anlægge denne sidste Synsmaade, da Betalingsmidler, der eventuelt maatte være opsamlet i Aar med gunstig Betalingsbalance, naturligvis er anvendelige i Aar med ugunstig Balance (i hvert Fald til en vis Grad).

Bedømmer man nu Betalingsbalancen paa Grundlag af den naturligt sammenhængende Aarrække 1914—1919 under ét, kan man imidlertid ikke paavise, at denne Balance var negativ. I omstaaende Tabel, hvor kun de to Hovedelementer i Balancen (Udenrigshandelen og Fragtfarten) er taget i Betragtning, er Slutresultatet ganske vist ikke synderlig stort i positiv Retning; men negativt er det i hvert Fald ikke.

Forholdet er sikkert endnu gunstigere i Virkeligheden. Ved den meget omtalte Vurdering af Danmarks udenrigske Status, som foretoges i 1918, anslog man Fremgangen fra 1914 til 1918 i denne Status til ca. 1 800 Mill. Kroner (efter omstaaende Tabel kun 1 270 Mill. Kroner); trækker man ovenstaaende Minus for 1919 (1 165 Mill. Kr.) fra disse 1 800 Mill. Kr.,

	Samlet Indførsel	Heraf Fragt betalt til danske Skibe	Samlet Udførsel	Hertil Fragt betalt til danske Skibe	Indsejlet i Fart mellem Udland og Udland	Betalings- balance
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1914	795	31	867	12	55	+ 170
1915	1 157	105	1 129	14	107	+ 198
1916	1 357	143	1 309	15	215	+ 325
1917	1 082	146	1 065	22	230	+ 381
1918	945	122	743	7	269	+ 196
1919	2 603	229	1 002	12	195	+ 1 165
1914—1919	7 939	776	6 115	82	1 071	+ 105

faar man som Resultat, at der i denne Aarrække er indvundet Betalingsmidler (i forskellige Former) til et Nettobeløb af ca. 635 Mill. Kroner. Forskellen i de to Opgørelser maa tilskrives Kursavancer, Fortjeneste ved Forsikringsforretninger osv. Paa den anden Side er „Minuset“ i 1919 ganske sikkert noget større end de ovennævnte 1165 Mill. Kr., idet en Del er tabt derved, at nogle af de ophobede Betalingsmidler laa bundet i tyske Mark og anden Valuta, paa hvilken der efterhaanden kom Kurstab. Disse Beløb, der af Legenden var drevet op til fantastiske Højder, viste sig — for tyske Marks Vedkommende — i Statistisk Departements i Foraaret udsendte Opgørelse at være kun 851 Mill. Mark (pr. ultimo Marts 1920); selv om der paa en stor Del af dette Beløb ligger et ret stort Kurstab, sluger dette altsaa ikke de indvundne 635 Mill. Kroner. Paa den anden Side er den — ligeledes efter Legenden svimlende — Gæld til England og Amerika forbavsende ringe (efter Opgørelsen i Marts 1920 kun ca. 75 Mill. Kroner netto, omregnet til Dagskurs).

Naar de ophobede Betalingsmidler saaledes ikke kan siges at være forsvundet ved Udgangen af 1919, saa er dette naturligvis endnu mindre Tilfældet tidligere paa Aaret; naar Kursen ikke desto mindre var under fuld Nedgang tidligt paa Aaret 1919, vil det sige det samme som, at den Sammenhæng mellem Betalingsbalance og Valutakurs, som Kvantitetshypotesen bygger paa, ikke var tilstede.

Imidlertid vil man maaske indvende, at selv om Danmark havde været det rigeste Land under Solen vilde dets Valuta alligevel synke under en saa plud-

selig og mægtig Merindførsel som den i 1919; thi det det drejer sig om er Kontanter, likvide Midler. Nu maa man imidlertid huske, at en stor Del af de i 1919 indførte Varer var forud betalt, og en Mængde likvide Midler havde den danske Handel anbragt i Udlandet eller i fremmed Valuta her i Landet. Men lad os iøvrigt gaa nærmere ind paa Spørgsmaalet om Vanskelighederne ved at faa Kontanter.

I Almindelighed fremstiller man Forholdet saaledes: Europa skal bruge Dollars til Betaling af Laanerenter og Importvarer, og der bliver derfor i alle europæiske Lande Slagsmaal om den lille Fond af Dollars, der indgaar for Europas ringe Eksport til Amerika; dette fører til den høje Dollarkurs. Er denne Betragtning imidlertid ikke bagvendt? Man kan forsaavidt godt sige, at Dollarkursen sættes paa de europæiske Børser; men det afgørende for Kursens Fastsættelse er selvfølgelig ikke, hvilke Beholdninger af Dollars der findes der, men derimod under hvilke Betingelser det er muligt at afsætte europæisk Valuta til Amerikanerne. Thi naar Eksporten langt fra dækker Importen, maa Merindførselsbeløbet jo trods alt blive udlignet med andre Midler end de Dollarsbeløb, der indgaar for Eksporten (nemlig med Værdipapirer, Kredit ell. lign.). Man siger: Amerikanerne vil ikke have fremmed Valuta, dels fordi de i Forvejen har nok deraf, og dels fordi de ikke vil have europæiske Varer eller Værdipapirer. Denne Paastand lyder mærkeligt.

Lad os f. Eks. forudsætte, at Prisniveauet paa danske og amerikanske Landbrugsprodukter er ens; hvis nu Dollar stiger stærkt i Kurs overfor danske Kroner, og Amerika altsaa kan købe Landbrugsvarer til lavere

Pris i Danmark, skulde det være underligt om Amerika ikke vilde købe i Danmark (hvad vilde f. Eks. den amerikanske Bybefolkning sige dertil); skulde amerikanske Forretningsmænd virkelig ikke ville tage denne Chance; man maa i hvert Fald forudsætte, at de følger Prisbevægelserne paa de forskellige Markeder. Nu er Forholdet det, at Dollarkursen virkelig er steget til henimod det dobbelte; alligevel er Eksporten af danske Landbrugsprodukter til U. S. A. ikke steget til noget af Betydning; dette maa da hænge sammen med, at der ikke er nogen videre Fortjeneste ved at importere fra Danmark; men dette maa atter skyldes, at Prisniveauet for Landbrugsprodukter maa være meget højere i Danmark end i U.S.A.; dette vil sige, at en amerikansk Køber faktisk kun kan faa ca. halvt saa mange Varer fra Danmark for 375 Kroner som for 100 Dollars i U. S. A. Men under saadanne Forhold vil ingen Amerikaner, der overhovedet kan tænke sig at ville importere fra Danmark, give mere end 100 Dollars for ca. 700 Kroner, og at Kursen paa Dollars under saadanne Forhold ikke kan blive lavere end 700.

At Prisniveauet i Virkeligheden er forholdsvis meget højere i Danmark end i U. S. A. (sammenlignet med Forholdene før Krigen, altsaa i „Pari-Tider“) fremgaar af alle statistiske Undersøgelser over dette Emne; efter Bulletin Mensuel des Prix, offentliggjort i Foraaret af det internationale statistiske Bureau i Haag, gengiver jeg følgende Tal: naar Gennemsnitspriserne for de forskellige Varer for 1901—10 sættes til 100, faar man, at disse Priser i de to Lande indtil December 1919 er steget til:

	Danmark	U. S. A
Fedt	422	254
Svinekod	394	269
Bacon	400	231
Oksekod	536	243
Æg	556	285
Smør	309	282
Ost	619	245
Sukker	435	226

Tallene forekommer mig at være slaaende. Endda maa man regne med, at Forskellene i Virkeligheden er endnu større, idet de danske Tal er beregnet paa Grundlag af Eksportpriser (fob), saaledes at altsaa Prisniveauet for de danske Varer ved Ankomsten til Amerika maa være endnu højere; de amerikanske Tal bygger derimod paa loco-engros-Priser.

Hvorledes Kursen paa Dollars under disse Forhold overhovedet skulde kunne være meget lavere end den er, forstaar jeg ikke. Og hvorledes en Begrænsning af Indførslen skulde kunne hæve Kronens Værdi overfor Dollars, er mig ligeledes ubegribeligt. Nu er det højst sandsynligt, at Amerikanerne ikke er særlig begejstret for at faa europæiske Varer og derfor heller ikke europæisk Valuta, fordi Afsætning i U. S. A. i Forvejen er vanskelig (paa Grund af den aftagende Købeevne); dette Moment kan selvfølgelig gøre Dollar-kursen særlig høj, men kun til en vis Grad, det kan kun være at opfatte som et Gnidningsmoment; hvis der var tilstrækkelig Fortjeneste ved at indkøbe Varer i Europa, vilde denne Modstand selvfølgelig blive brudt. Hvis saaledes det danske Prisniveau for Eksportvarer havde været nede paa Højde med det amerikanske, skulde man altsaa kunne forklare den nu-

værende Overpris paa ca. 100 % for Dollars (eller 100 % plus normal Diskonto for Veksler) ud fra denne Gnidningsmodstand. Det synes dog altfor usandsynligt, at en saa vældig Margin for Fortjeneste ikke skulde kunne bryde Afsætningsvanskelighederne.

Man kan altsaa slaa fast, at det afgørende, det primære med Hensyn til Kursernes Bestemmelse er Prisniveauerne, altsaa med andre Ord Pengenes „Kvalitet“, *s:* deres Købeevne overfor reelle Værdier (og ikke Pengenes „Kvantitet“, Mængden af Kontanter paa et eller andet „Marked“). Prisniveauet lader sig under ingen Omstændigheder negligere ved Fastsættelsen af en Vekselkurs.

Det afgjort bristende Punkt i Handelsbalanceteorien er det, at man — teoretisk — isolerer „Pengemarkedet“ fra det øvrige økonomiske Liv og tillægger dette Marked specielle Love; man betragter et Lands „Penge“ som en Torvevare, hvoraf der kun er snævert begrænsede Forraad („Kontanter“), og hvis Pris (Kurs) bestemmes af Tilbud og Efterspørgsel paa dette snævre Omraade.

I Virkeligheden er „Penge“ naturligvis Repræsentationsmiddel for Landets samtlige Rigdomme, forsaavidt disse kan købes; Pengenes Værdi er derfor bundet til disse Rigdomme; og en Stigning i „Penge-mængden“ er normalt kun en simpel Følge af Stigning i disse Rigdommes Værdi.

Teorien om, at de Summer, der betales til Udlandet, er bestemmende for Valutakursen (*s:* Pengenes Værdi i Udlandets Øjne) er helt igennem kunstig og vilkaarlig; meget simplere og enklere bliver hele Valutaproblemet derimod, naar man betragter Pengenes

Værdi indadtil (deres Købeevne) som Grundlaget for deres Værdi udadtil.

Denne enkle „Teori“ antages nu ogsaa af enkelte Økonomer. Men i Reglen kombinerer man denne Forklaring med Handelsbalanceteorien, idet man gaar ud fra, at Forskellen i Prisniveauet vel er Grundlaget for Forskellen i Vekselkurs; men kun ved en tiltagende Merindførsel til den ene Side formaar Forskellen i Prisniveau lidt efter lidt at medføre lavere Vekselkurs. Meningen er altsaa i Virkeligheden, at det alligevel er den udbudte Mængde Betalingsmidler der trykker Kursen; vi staar kort sagt paany midt inde i Handelsbalanceteorien.

Det forekommer mig dog som nævnt, at Dollarkursen i det S. 357 nævnte Tilfælde ikke kan blive meget under 700, hvad enten Danmark har stor eller lille Indførsel; jeg kan ikke se hvorledes en ringere Indførsel til Danmark under disse Forhold skulde kunne gøre Kronens virkelige Købeværdi højere i Amerikanernes Bedømmelse.

Eller kunde man f. Eks. tænke sig, at tyske Mark vilde komme op i Pari, selv om der fra nu af blev Balance mellem Tysklands Ind- og Udførsel? Har ikke snarere den nuværende Kurs manifesteret sig som et nyt Afregningstal? Hvis Tysklands Eksport skal komme op paa Højde med Indførslen, kan det kun ske under en af to Forudsætninger. Enten Bibeholdelse af det nuværende Prisniveau og den lave Markkurs, eller en Sænkning af det høje Prisniveau og en Stigning i Markkursen. Højt Prisniveau og høj Markkurs samtidig kan ikke tænkes.

Det er af afgørende Betydning for den praktiske

Valutapolitik, at Hovedaarsagen til den danske Krones Kursfald maa søges direkte i det høje Prisniveau og ikke i Merindførslen; thi naar Prisniveauet bestemmer Kurserne, saa fører Begrænsninger af Indførslen og af Forbruget netop til lavere Pengekurs, idet saadanne Forholdsregler jo efter de almindelige økonomiske Love fører til højere Prisniveau; man har som bekendt ogsaa tænkt sig at afbøde denne ventede Virkning af en kras Valutapolitik ved Hjælp af Maksimalprisforanstaltninger; men at en saadan Politik skulde kunne holde Prisniveauet som Helhed nede er ikke sandsynligt, at dømme efter Erfaringerne under Krigen. Desuden vil den latente Afhængighed af Udlandet, som man ikke kan tvinge bort, virke trykkende paa Kronekursen. Noget andet er, at man kan opretholde et lavt Prisniveau for Udlandet ved Hjælp af direkte og indirekte Eksportpræmier og dermed hæve Landets Valuta og fremme Eksporten; men mon en høj Valuta ikke er et problematisk Gode for den nationale Økonomi, naar man skal forære Udlandet Landets Produkter for at opnaa den?

En Restriktionspolitik har desuden den store sociale Skavank, at den retter Bager for Smed, idet den rammer Befolkningens Forbrug i Stedet for de Elementer, der er Skyld i Prisniveauets Højde.

Naar man skal bedømme de enkelte Elementer i Prisstigningen, maa man først gøre sig klart, at med Henblik paa Vekselkurserne har kun den Del af Prisniveauet Betydning, der saa at sige virker udadtil, og Prisniveauet for Artikler der kan komme i Betragtning ved Udførslen. Det har ikke Betydning for U. S. A.'s Bedømmelse af den danske Krone, at Silkestrømper,

Selvbindere, Motorcykler etc. fordyres med 100 % paa Vejen fra den amerikanske Eksportør til den danske Forbruger, da Amerikanerne i Almindelighed ikke finder paa at købe disse Varer i Danmark; derimod har dette Forhold naturligvis Betydning for den danske Transithandel; det er ikke saa mærkeligt, at Projektet om den baltiske Transit over København gik i Stykker; den Avance, som Mellemlhandelen har vænnet sig til under Krigen og som den stadig opnaar ved Salg til Hjemmemarkedet, hindrer en saadan Omsætning og fremmer Varernes Ophobning paa Spekulation.

Det afgørende er imidlertid Prisniveauet for Landbrugsprodukterne, Landets vigtigste Eksportartikler. Grunden til Landbrugseksportens ringe Omfang er ikke tekniske Hindringer; thi Heste- og Kvægbesætningerne er paa normal Størrelse, Svinebesætningerne nærmer sig det normale, Jordens Gødningskraft er atter god, Høsten 1919 var normal osv. Det er sædvanlig Teori, at de høje Priser skyldes svigtende Produktion; i dette Tilfælde medfører de høje Priser, som Landbruget vil have for sine Varer, forringet Produktion; det er ikke gaaet op for de fleste, at der ogsaa er noget der hedder Kapital- og Producent-Strejke og -Sabotage. Konkurrence eksisterer som bekendt ikke paa dette Omraade; og selv om enkelte Landmænd var villige til at eksportere til lavere Priser (og altsaa udvide Produktionen), saa er alle Priser Aftalepriser, gældende for hele det danske Landbrug, for hver enkelt Landmand. Af Forhandlingerne om Eksport til England fremgik ogsaa, at det danske Landbrug, som de fleste andre Erhverv i vor Tid, fører Kartelpolitik og kun vil forøge Eksporten, hvis Priserne naar op til

et vist Punkt. Men netop en saadan Politik betyder reelt, at det danske Prisniveau holdes oppe i Forhold til Udlandet, og den maa konsekvent medføre, at Engländerne vurderer den danske Krones Købeevne lavt; denne Politik virker med andre Ord trykkende paa den danske Valuta. Naar de danske Landmænd bøjer sig ind under en saadan Politik, hænger det delvis sammen med, at de kan klare sig med forholdsvis ringe Produktion til høje Priser, fortrinsvis til Hjemmemarkedet; desuden har de Raad til at holde Produktionen tilbage; hertil kommer det psykiske Element, at de er vant til at faa de høje Priser, og desuden at de har den Udvej at kunne udvide deres Formue (Besættningerne), hvilket turde være lige saa godt som at forøge Indtægten.

Nu er det klart, at en Udvidelse af Landbrugsproduktionen ved Hjælp af tilførte Raastoffer vil levne mindre Fortjeneste end en Produktion paa Grundlag af hjemmeavlede Raastoffer. Og her staar vi efter min Mening ved det andet afgørende Punkt i Valutaproblemet; Prisniveauet for de Varer, Danmark eksporterer, bliver unormalt højt paa Grund af Landets særlige økonomiske Struktur, hvis Grundtræk er Mangel paa Raastoffer, ensidig Produktion og dermed følgende stor Udenrigshandel. Thi Fragterne og Mellemlhandelen fordyrer Varerne ikke alene meget betydeligt, men ovenikøbet to Gange, først ved Indførslen af Raa- og Hjælpestoffer og dernæst ved Udførslen af færdige Varer.

Ser man Sagen som Kvantitetsteoretiker, maa høje Fragtsatser forekomme en gavnlig for Valutaen, idet de gør Betalingsbalancen gunstigere. Set fra et

mere naturligt og enkelt Standpunkt er de derimod en af Hovedaarsagerne til Danmarks slette Valuta; deres Betydning for Betalingsbalancen indskrænkes da reelt til, at de i Dollars og Sterling betalte Fragter omveksles til dansk Mønt med stor Kurs-avance, altsaa en rent privatøkonomisk Funktion.

Med Hensyn til Mellemandelen faar dansk Om-sætning som sagt et Par Mellemed mere end andre Landes, som har Raastoffer til Raadighed, nemlig Importør og Eksportør, og yderligere Forhøjelse af Pris-niveauet og dermed lavere Pengekurser. Dette Forhold er sikkert afgørende for Forskellen mellem svenske og danske Kroners internationale Pris.

Den danske Krones virkelige Værdi (Købeevne) for en Udlænding er altsaa lav, sammenlignet med forskellige andre Penges Købeevne; dens Kurs maa da nødvendigvis falde under Pari. At bibeholde det høje Prisniveau og dog at ville naa en højere Kurs (Guldpari) forekommer mig at være et Forsøg paa at helbrede en Sygdom ved at undertrykke dens Symptomer.

I Stedet for at gøre Samfundsøkonomien uafhængig af det mægtige, ja overmodige Udland ved at frigøre Produktionen for dens uhyre Hemske, den fra Krigsaarene nedarvede Konjunktur- og Spekulationspolitik, tænker man sig at indskrænke „Merindførslen“, og at trykke Befolkningens Forbrug ned til det mindst mulige. Derved opnaar man at gøre Afhængigheden af Udlandet latent i Stedet for aktuel (jfr. Varemanglen i Krigsaarene). Stik imod al simpel Økonomi vil det være at standse Indførsel af Varer blot fordi disse kan frembringes i Indlandet, uanset Om-

kostninger; dette er ikke andet end fordækt Toldbeskyttelse (hvad Forbud mod Luksusimport ogsaa er). Og de væsentligste Virkninger indadtil af denne Jagt paa Gespenstet Pari er en Indtægtsforskydning til Skade for alle, der lever af Løn, og til Fordel for alle, der har Varer at sælge (og eksportere); den fører endvidere til Finanskapitalens stigende Magt over Samfundsøkonomien (jfr. Bankernes Haands- og Halsret over Indførslen).

Hvis et Land planmæssig isoleres i kreditmæssig Henseende — som f. Eks. Tyskland fra de Allieredes Side (og i deres Kølvand fra de forhen neutrale Magters Side, jfr. det mislykkede svenske Forsøg paa at skabe en tysk Fiskeimportkredit) — i saa Fald bliver Landet afhængig af Beholdningerne af udenlandske Betalingsmidler $\propto$ af Handelsbalancen; for et saadant Land er Merindførsel paa Forhaand udelukket. Men for et Land som Danmark, der har mange andre Udveje — usvækket Produktionsevne, store Varelagre, Kreditmuligheder osv. — for et saadant Land er det meningsløst at drive Valutapolitik ud fra det Synspunkt, at Merindførslen skal forvandles til Merudførsel ved at begrænse Indførslen. Det er den snæversynede Merkantilisme der gaar igen, og Konsekvenserne for den danske Samfundsøkonomi vil være mere vidtrækkende end fanatiske Valutapolitikere maaske tænker sig.

Aarsagerne til Valutavanskelighederne ligger adskilligt dybere, og disse Vanskeligheder kan kun løses ved radikale, rekonstruktive Midler, afpasset efter Landets særegne økonomiske Struktur. I Avancespørgsmaalet, Fragtspørgsmaalet og Mellemlhandelsspørgs-

maalet ligger i hvert Fald nogle af de vigtigste Nøgler til Problemets Løsning gemt. Antagelig godt gemt; thi en virkelig Ændring paa disse Omraader vil simpelthen betyde, at selve Grundlaget for det moderne økonomiske System maa lægges om.

En Begrænsning af Forbrugernes Købeevne ved Hjælp af begrænset Import og dermed følgende højere Priser kan — og maa — føre til, at der opsamles Kapitaler i Hænderne paa dem, der har Raadighed over Varernes Afsætning (altsaa en stimuleret Fortsættelse af Krigsaarenes Dyrtdsproces); med Valutaproblemets Løsning har en saadan Politik i hvert Fald intet at skaffe. Valutaproblemet er med andre Ord ikke et Spørgsmaal om Udenrigshandelens Plus og Minus, men et Spørgsmaal om Prispolitik, Indtægtsfordeling o. l.; at disse Forhold ogsaa indvirker paa Udenrigshandelen er en Sag for sig.

Det maa paa den anden Side ikke overses, at Nedgang i Kronekursen ikke alene betyder en Tilpasning til Prisniveauet andre Steder; thi medens denne „Tilpasning“ skyldes Stigning i Prisniveauet for almindelige og betydelige Udførselsvarer, medfører Kursfaldet samtidig en Stigning i Prisniveauet for Importvarer; faldende Valuta er altsaa helt igennem til Skade for Forbrugerne. Men Feltraabet „gør Valutaen bedre for at skaffe Forbrugerne billigere Varer“ er kun en af den Slags halve Sandheder, som er værre end slet ingen; thi selve Valutafaldet skyldes jo Prisopskrunding. Konsekvent skulde man da forlange „billigere Eksportvarer og dermed ogsaa billigere Importvarer“. En saadan Fremgangsmaade vilde — hvis den var mulig — kom-

me uden om den ellers uundgaaelige sociale Fordeling.

Det er klart, at Faldet i Valutakursen godt kan være større (sjældnere mindre) end Faldet i Pengenes Købeevne sammenlignet med Faldet i den fremmede Mønts Købeevne. Som nævnt er amerikanske Forretningsmænd for Tiden uvillige til at importere Varer paa Grund af den vanskelige Afsætning, af Frygt for den Afsætningskrise som synes at lure i Horisonten; dette virker naturligvis trykkende paa f. Eks. den danske Kronekurs. Desuden kan der i Udlandet være Mistillid til Landets hele økonomiske Fremtid; ogsaa almindelige Børsforhold, Spekulationer og Operationer kan influere paa Kursen; Paniken, det psykiske Moment, kan undertiden ogsaa være af Betydning. Desuden kan den udbudte „Pengemængde“ (Kontanter, Obligationer, Aktier, Fordringer etc.) naturligvis under visse Forhold blive saa stor i Forhold til de reelle Værdier, man kan faa for disse Fordringer i vedkommende Land, at disse Penges virkelige Købeevne bliver tvivlsom; dette var saaledes Tilfældet med tyske Mark i „Kapitalflugts-Perioden“. Det samme kommer til at foreligge, hvis der bliver lagt Eksporten Hindringer i Vejen; for en Udlænding er Købeevnen overfor dette Land jo dermed begrænset.

Naar Valutaen falder mere end Pengenes Købeevne i Indlandet (saaledes som det i hvert Fald en Overgang var Tilfældet med tyske Mark i Forhold til skandinaviske Kroner, eller som det i Øjeblikket synes at være Tilfælde med danske Kroner overfor svenske) saa faar Eksportørerne en indirekte Eksportpræmie. Rederierne f. Eks. er under alle Omstændigheder in-

teresseret i en lav Kronekurs, da en saadan giver dem en stor Kursavance paa deres Fortjenester i Udlandet. Hvad Landbruget angaar, saa kan det i Tilfælde af faldende Kronekurs faa de Priser (i Kroner), som det vil have for at være villig til at udvide Eksporten (Priserne i Sterling behøver altsaa ikke at stige); da norske Kroner stod højt, klagedes der saaledes i Stortinget over „dumping“ fra det danske Landbrugs Side. Industrien faar i Tilfælde af synkende Kronekurs de samme Fordele, at kunne købe Arbejdskraften, betale Renter, Skatter osv. i Kroner og faa den færdige Vare betalt i Dollars, Sterling osv. Saa forrykt kan Situationen blive, at det kan betale sig at føre f. Eks. amerikanske Varer, der har ligget her paa Spekulation i længere Tid, tilbage til Amerika; man kan altsaa betale Fragten hertil, Melemhandelsavancer, Lageromkostninger, Fragten tilbage, og endda inkassere Fortjeneste.

Et vigtigt Spørgsmaal er det, om en saadan stimuleret Eksport vil kunne hæve Valutakurserne. Efter Kvantitetsteorien skulde det være Tilfældet; men den logiske Konsekvens heraf vilde være, at Vekselkursen stod i Zenith, naar Landet eksporterede alt hvad det havde og intet indførte. Det er dog klart, at Udlandet ikke vilde have megen Tillid til et Lands Penge, hvis det førte en saadan Politik. Tysklands Eksempel er tilstrækkelig talende; det store „Ausverkauf“ gav Eksportørerne store Fortjenester, jagede Hjemmemarkedets Priser op i store Spring og smeltede Lønningernes Værdi ind i samme Grad; men i Udlandet var Resultatet en endnu ugunstigere Vurdering af Marken end før.

Naar mange hævder, at de økonomiske Kræfters „frie Spil“ vil føre det hele i Lave igen, er det derfor en urigtig Anskuelse. Men man maa være klar over, at der som nævnt staar mange store Interesser bag Ønsket om en lav og synkende Kronekurs.

Merindførslen siges ogsaa at føre til Landets finansielle Ruin og til Afhængighed af Udlandet. Ved Merindførslen i 1919 og senere skulde Danmark have sat sin nyserhvervede Kreditorstilling overstyr. Er det nu rigtigt? Ganske vist var Merindførslen stor i 1919; men kun en Del af Indførslen er forbrugt. En meget stor Del er gaaet til Nyforsyning af tømte Lagre, til forsømte Reparationer osv., og en endnu større Del er oplagret paa Spekulation med senere Genudførsel for Øje; alle Lagre, Pakhuse og Oplagspladser er som bekendt overfyldt af Varer. F. Eks. er af 29 Mill. kg Kaffe tilført Landet i 1919 kun 18 Mill. kg indgaaet i Forbruget. Med andre Ord, de udenlandske Tilgodehavender er i stor Udstrækning blevet omsat til fast Kapital eller Varekapital. En stor Del af den under Krigen erhvervede Kapital (Fordringer paa Udlandet) var desuden kun en Ændring i Kapitalformen.

I det hele taget bærer Indførselssiden ikke Ansaret for, at Danmark eventuelt skulde komme i finansiell Afhængighed af Udlandet; gaar man ud fra at Prisniveauet gennemgaaende er 3-doblet siden 1913, er Indførslen i 1919 (2600 Mill. Kr.) ikke over Normalaaret 1913 (855 Mill. Kr.). Og tager man et Gennemsnit af de i Krigsaarene indførte Vare mængder, finder man Nedgang for de fleste Varers Vedkommende. Hvis man skal ramme Indførslen ved Forbrugsind-

skrænkninger, maa man altsaa være forberedt paa, at man maa gøre Rationerne meget smaa.

Det springende Punkt er imidlertid, at Bestræbelserne for at gøre Danmark til det, man kalder et Kreditorland, i Virkeligheden ikke er samfundsøkonomisk begrundede, idet de kun er til Fordel for en ringe Kreds af Borgere, men derimod i direkte Modstrid med den øvrige Befolknings Velfærd. Under Krigen har Forholdene gjort Danmark til et Kreditorland; det vil sige, at danske Værdipapirer er hjemkøbt fra Udlandet, og at der yderligere er erhvervet Fordringer paa Udlandet. Men disse hjemkøbte Kapitaler er i hvert Fald for en stor Del erhvervet paa det store Befolkningsflertals Bekostning; i flere af disse Krigsaar havde vi nemlig gunstig Betalingsbalance og Merudførsel, s: at der blev unddraget Befolkningen Fornødenheder ud over det, der var nødvendigt til Betaling af Tilførslerne. Befolkningen som Helhed er nu stærkt interesseret i at faa suppleret Krigsaarenes afknappede Forbrug (f. Eks. af Manufakturvarer); den kan ikke have nogen Interesse i, at en meget snæver Kreds (jfr. Formuestatistiken) ligger inde med Fordringer paa Udlandet; og det er direkte mod dens Velfærd, hvis en Forøgelse af disse Fordringer sker ved Hjælp af paatvungne Begrænsninger af dens Forbrug. En Rigdom af fremmede Værdipapirer betyder naturligvis, at Ejerne tjener Penge ind fra Udlandet (Renter); men enten kommer disse kun en snæver Kreds tilgode eller ogsaa bliver de staaende i Udlandet, hvad man har mange Eksempler paa fra den økonomiske Historie. Hele Kampagnen for frivillig og tvungen Sparsommelighed gaar ud fra, at denne Sparsommelighed vil

fremme Landets Næringsliv; men da Resultatet af en Begrænsning af Importen og en Stimulering af Eksporten vil være en Indtægtsforskydning opefter, til Fordel for Folk, der har Varer at afhænde, og til Skade for alle, der lever af lønnet Arbejde, vil Fordelene ved en eventuel fremelsket Opblomstring af Landets Næringsliv med Nødvendighed tilfalde et Faatal og være til Skade for de fleste. Ser man nøjere til, er de meget anvendte Udtryk „gunstig Betalingsbalance“, „den nationale økonomiske Enhed“, „den nationale Husholdning“, „Landets Status“ osv., altsaa kun konstruktive Begreber, tildels rene Fraser; nogen national økonomisk Enhed eksisterer jo dog kun paa Overfladen; den økonomiske Sammenhæng mellem Befolkningsgrupperne er meget løs, for ikke at sige, at indbyrdes Modstrid er meget mere karakterisk i det moderne Samfund.

Paastanden om, at Befolkningen som Helhed har „spist“ de under Krigen opsamlede Kapitaler op, hviler derfor paa urigtige Forudsætninger. Kapitalerne ejes af et Faatal, og Ejerne har jo ikke uddelt dem mellem Folk; kun hvis de forskellige Virksomheder gav Underskud paa Grund af høje Lønninger, kunde man tale om, at Kapitalerne gik over i Publikums Besiddelse; i saa Fald vilde de sandsynligvis blive spist op; men en saadan Antagelse modsiges rigtignok af de store Dividender for Aaret 1919.

Man kunde endelig spørge om en vidtdreven Opsparing til syvende og sidst vilde medføre formindsket Merindførsel. Hvis de opsparede Kapitaler anvendtes til Grundlæggelse af nye Virksomheder i Landet, vil en saadan Opsparing uden Tvivl medføre stigende Indførsel (Raastoffer, Maskiner osv.). Derimod vil Ind-

førslen formindskes, hvis man lader Landets eget Næringsliv ligge brak og køber udenlandske Værdipapirer.

Det er endvidere et Spørgsmaal, om ikke en yderligere Indskrænkning af Købeevnen vil bidrage vægtigt til at gøre den økonomiske Krise akut, som lurder i Horisonten. Thi naar Købeevnen overalt indskrænkes, hvem skal da købe Varerne?

Resultatet af disse Betragtninger maa blive det, at Valutavanskelighederne ikke beror paa Merindførsel o. l., men paa en skæbnesvanger Konstruktionsfejl, en indre Disharmoni i den nutidige Økonomi; og alle økonomisk-politiske Foranstaltninger, der søger at rette lidt hist og lidt her paa Facadens skæveste Punkter uden Hensyn til denne Konstruktionsfejl, kommer uhjælpelig tilkort.